

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԱ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՕԳՈՍՏՈՍ 18, 1898

ԹԻՒ 33

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
Ընտանեկան Երջանկութեան Կանոններ	257
Սիրոյ օրէնքը	258
Մարդը՝ Շինող	258
Կրթութիւն	258
Թուղթներուն Երգել Սորվեցնելու Վարժաւորան	
Ընտանեկան Մը	260
Բոլորեալ Կողմակցութիւն Աղէկ Բան Մը	260
Ժողովարարութիւն	261
Չանգալը, Ժողովուրդը Եւ Խիղճը	261
Քրդական Առաջներ	262
Ֆերքէն	262
Աղբեր	262
Հանդէս Քաղաքական	263
Դրամական	264

ԱՅԻՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն հինգշաբթի օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիտիյէ: Թղթատարի ծախսը խմբագրութեան վրայ է: Մէկ քերթի գինն է 30 փարա: Հրատարակելի կամ խմբագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ ան. Տր. ձ. Ֆ. Հէրիֆ, իսկ բաժանորդագրութեան վերաբերեալներն՝ ան. Տր. ձ. Ք. Կրիֆ, Ամերիգան խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միջինարաց Ընկերութեան Կողմանէ,
ձ. Ք. Կրիֆ, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ
ձ. Ֆ. Հէրիֆ, ՏԵՐԵՆ-ՄԱՐԱԳԵՐ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԶԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Ա. Ամէն օր թող ձեր աչքը Աստուծոյ ուղղութիւն Տէր Յիսուս Քրիստոսով, որպէս զի անոր Սուրբ Հոգւոյն ազդեցութեամբ կարենաք ընդունիլ անկէ եւ կող ողորմութիւնները և գործածել զանոնք իր վառացն համար:

Բ. Միշտ յիշեցէ՛ք որ, եթէ երջանիկ էք այդ և կին, Աստուծոյ շնորհով և օրհնութեամբ է այդ: Եթէ նեղուած և յուսախաբ էք, Աստուած ատով կը հրաւիրէ ձեզ որ աւելի իր քով վնասէք ձեր երջանկութիւնը:

Գ. Ամէն գործ կատարեցէ՛ք զԱստուծոյ յիշելով, վասն զի այդ է անոր կամքը և ձեր պարտականութիւնը: “Ամէն բան Տէր Յիսուսի անունով ըրէք” և անոր նայեցէ՛ք որ օրհնէ ձեզ և ձեր կենակիցը և բնակիք Անոր սիրոյն մէջ:

Դ. Երբեք մի թողուք որ հաճոյքը զոր կը զգաք ուրիշներու ընկերութենէն՝ ձեր միտքէն հանէ զԱստուած և առնէ այն

ժամանակը զոր Աստուծոյ և ձեր հոգիին պարտական էք տալ:

Ե. Յաճախ յիշեցէ՛ք թէ ամուսնական վիճակը սահմանուած է ըլլալ Քրիստոսի և անոր Եկեղեցւոյն սիրոյ խորհրդանշանի մը, Աստուծոյ համար փոխադարձ պահպանութեան վիճակ մը, և եկեղեցւոյ ու երկնից համար նախապատրաստութեան կրթարան մը:

Զ. Յիշեցէ՛ք որ իրարու համար ձեր հանդիսաւոր ուխտը կատարուեցաւ Տէր ըջը տաճարին մէջ, անոր եկեղեցւոյն առջև, և թէ Բարձրեալն Աստուած վկայ կոչուեցաւ:

Է. Հոգ տարէ՛ք որ սովորութիւն և ունակութիւն չնուազեցնեն ձեր յարգանքը և հոգածութիւնը իրարու նըկատմամբ, կամ այն հաճոյական զգացումը որով այդ յարգանքը և հոգածութիւնը թէ՛ կը ցուցուէին, թէ՛ կ'ընդունուէին ժամանակաւ:

Ը. Ո՛ր ատեն որ թուլութիւն նշմարէք ձեր սիրոյն մէջ, միշտ ձեզի կանոն ըրէք կասկածիլ ձեր վրայ: Այն առարկան որ ժամանակաւ յարգանք ներշնչեց՝ թերևս նոյն մնացած է տակաւին և յանցանքը ձեզի կը վերաբերի:

Թ. Խորշեցէ՛ք խիստ և գրգռիչ լեզու գործածելէ: Միշտ հաշտութեամբ եղէք: Այդպէս կը պահանջէ ձեր շահը և պարտականութիւնը միանգամայն: Այսօր իսկ յիշեցէ՛ք թէ Աստուած ո՛րչափ համբերած է ձեզի:

Ժ. Ուսումնասիրեցէ՛ք ձեր կենակցին բնաւորութիւնը և տրամադրութիւնը: Փոքրիկ բայց հաճելի շատ ծառայութիւններ հարկ են երջանկութեան համար: Այդ և կին փոխադարձաբար անձնուէր և հաճոյակատար ըլլալու էք, ապա թէ ոչ՝ երկուքդ ալ ապերձանիկ կ'ըլլաք: Իրաւամբ ըսուած է թէ ամենէն բարի և երջանիկ ամուսին իսկ առիթ կը ներկայանայ համբերելու, և ամէն օր բան մը՝ արգահատանք և ներում հրաւիրող:

ԺԱ. Չափէն աւելի բան մի՛ տկնկալէք: Դուք միշտ նոյն չէք, նոյնպէս և ձեր կենակիցը: Դիւրագգածութեան

վրայ հսկել պէտք է, ապա թէ ոչ տանջանք կը դառնայ:

ԺԲ. Երբ անակնկալ թերութիւններ գտնէք (ինչպէս պիտի գտնէք անխէպ) ձեր կենակցին վրայ, անոր հակառակ բարեմասնութեան վրայ: Ընտանեցէ՛ք և աղօթեցէ՛ք որ ձեր յարգանքը չնուազի: Եթէ ժառանգ էք կենաց շնորհքին, շուտ պիտի անցնին ձեր թերութիւնները և այնուհետեւ երկուքդ ալ կատարեալ պիտի ըլլաք Աստուծոյ նմանութեան մէջ: Հիմա պատուեցէ՛ք և սիրեցէ՛ք զիրար, ինչպէս անշուշտ պիտի ընէք այն ատեն: Համբերութիւնը մի միայն այս կեանքին փորձը և շնորհքն է:

ԺԳ. Կարճ է ժամանակը: Կենաց ուղին ալ կարճ է, վեճի ատեն չկայ: Իսկ կենաց միջոցութիւնն այնչափ անբաւարար է որ պէտք չէ անով խաբուիլ: Աղօթեցէ՛ք ձեր խորագիտութեան և աղանձի միամտութեան համար:

ԺԴ. Մի մոռնաք թէ երկուքդ մին առաջ պիտի մեռնի, և միւսը պիտի զգա թաժանման կսկիծը և վիհը: Հաղաւոր փոքր սխալներ այն ատեն պիտի վերաւորեն ողջ մնացողին սիրտը: Կարժէ և խելացութիւնն է այժմէն աւսոր վրայ խորհիլ: Իցի՛ւ թէ երբ միւս անգամ զիրար տեսնէք, հանդուցեալը կարենայ ըսել երկնից մէջ, “Աստուծոյ առջև ձեզի պարտական եմ հոս գլուխու երեսուն համար:”

ԺԵ. Աղօթեցէ՛ք շարունակ: Շատ աւղօթքի պէտք ունիք: Աղօթքով ձեզի պաշտպան պիտի ընէք զԱստուած: Միայն իր օրհնութիւնը կրնայ ձեզ երջանկացնել բարեքներ վայելելու պահուն: Իր օրհնութիւնը կրնայ զարմանալի կերպով քաղցրացնել կենաց նոյն իսկ դաւանութիւնը: Ան կարող է ընդհատել բոլոր մեր ուրախութիւնները: Օրհնեալ ըլլայ իր սուրբ անունը: Ան կարող է ընդհատել բոլոր մեր ցաւերը և շատ անգամ կ'ընդհատէ: Օր մի՛ անցնէք առանց գովելու Տէրը բոլոր անցեալին համար: Փառաւորեցէ՛ք զայն այն բարեքներուն համար զորս հէ՛տ կը վայելէք, և անոր ապաւինեցէ՛ք բոլոր ապագային համար:

Սիրելի մը պարզ մէկ բառն տւելի ազդու է քան ծանրագոյն պատիժներն այնպիսիք մը տրուած զոր չենք յարգեր : Նոյնպէս աշակերտներուն սիրելի եւ յարգելի ուսուցչէ մը կրուած մէկ պատիժն աւելի ազդեցիկ կ'ըլլայ քան հարիւր պատիժ այնպիսի ուսուցչէ մը կրուած, որ իր աշակերտներուն սէրը եւ յարգանքը չէ չափած : Այդ կ'ընէ աշակերտներն աւելի հոգածու անհնազանդ չըլլալու, յառաջ կը բերէ անոնց մէջ հնազանդութեան փափաք մը ուսուցչին հաճելի ըլլալու համար, զօրութիւն կը հաղորդէ : Այսպէս ուսուցչին կը դիւրանայ կառավարել աշակերտները եւ աշակերտներուն կը դիւրանայ հնազանդիլ : Այս է արդիւնաւոր կարգապահութիւն եւ երջանիկ վարժարան ուսնեալու միակ կերպը : Ասով կ'ըլլայ ուսուցանելը եւ կառավարելը հաճոյք եւ ոչ թէ բեռ : Աշակերտներ կան զորս կառավարելու համար սէրն առաջ բաւական չըլլար : Այդպիսիներու համար հարկ է կոչուիմ ընել երկիւղի, անձնական շահու եւ հաճոյքի զգացումներու : Այսու ամենայնիւ տակաւին ճշմարտութիւնը ճշմարտութիւն կը մնայ թէ կրթութիւնը ունէ գալոցի մէջ այնչափ միայն արդիւնաւոր կ'ըլլայ որչափ հիմնուած է սիրոյ վրայ :

Պատիժներն արդիւնաւոր ըլլալու համար խիստ ըլլալու պէտք չունին, այլ ստոյգ ըլլալու են : Ամէն օրինադանցութիւն իր արդար հատուցումն ընդունելու է : Անգղիոյ մէջ հարիւր տարի առաջ երբ կարգ մը գողութիւններու պատիժը մահ էր, անոնք աւելի կը պատահէին քան հիմա երբ պատիժն աւելի թեթեւ է : Տարբերութիւնը սա է որ հիմա պատիժէ խուսափելու աւելի քիչ պատահութիւն կայ : Փորձառութիւնն անվիճելի կերպով ցուցած է թէ անվիճելի տրուող թեթեւ պատիժն արդելի է եւ բարեկարգիլ աւելի զօրութիւն ունի քան ծանր պատիժ մը, որու տրուիլը տարակուսելի է : Լաւ ուսուցիչներն օգուտ կը քաղեն այս սկզբունքէն :

Պատիժը ոչ միայն ստոյգ ըլլալու է, այլ եւ գործուած յանցանքին համապատասխան : Կարգ մը յանցանքներ թեթեւ են եւ թեթեւ պատիժներով պատժուելու են, մինչ ուրիշներ, ինչպէս ստախոսութիւն եւ գողութիւն, ծանր են եւ համապատասխան ծանրութեամբ պատիժ ընդունելու են : Կարգ մը ուսուցիչներ ամէն բանի համար նոյն պատիժը կու տան : Չեն ջանար համեմատութիւն մը պահել յանցանքին եւ պատիժին միջեւ : Արդիւնքը սա կ'ըլլայ որ աշակերտը համոզում կը գոյացնէ թէ անիրաւութիւն կը գործուի իր դէմ : Պէտք է հոս յիշել նաեւ թէ պատիժ տալու պահուն տղուն զգայնութիւնն ալ ի նկատ առնելու է : Երկչոտ սիրուն տղան պատժուելու չէ այնպէս խստիւ ինչպէս համարձակ չար տղայ մը, թէեւ յանցանքը նոյն ալ ըլլայ, քանզի պատիժը մէկ տղուն համար շատ աւելի բան կը նշանակէ քան միւսին համար : Պատիժն արդար եւ չափաւոր ընելու համար տղուն թէ՛ յանցանքը, թէ՛ զգայնութիւնն ի նկատ առնուելու են : Ուսուցիչն զգուշութեամբ դիտելու է թէ իր պատիժներն ի՞նչ ազդեցութիւն կը գործեն տղայոց վրայ : Չգուշանալու է տղան այնպէս խտացնել որ պատիժն ընդունին առանց ունէ զգացման : Եթէ ոչ՝ պատիժը կանոնաւոր օրակարգի մաս կը համարուի եւ կը դադրի ունէ արդիւնք ունենալէ : Իրապէս կարծրացած տղու մը համար շատ քիչ յոյս կայ բարեփոխման :

Եւ շատ ուսուցիչներ գիտեն թէ այսպիսի մէկ տղան անգամ ո՛րչափ կը դժուարացնէ զպրոցին կառավարման գործը : Սակայն ըստ երեւութիւն անուղղայ շատ տղայք ընտելացուած են սիրոյ եւ քաղցրութեան շերտ ազդեցութեան տակ :

Ուրիշ կարեւոր սկզբունք մը սա է թէ պատիժները խնամով աստիճանաւորուելու են : Ըսել կ'ուզեմ թէ առաջին յանցանքին համար աւելի մեղմութիւն ցուցուելու է քան երկրորդ եւ երրորդ յանցանքներուն համար : Նախ թեթեւ, ապա աւելի խիստ պատիժներ : Խելացի ուսուցիչը կ'ունենայ պատիժներու բաւական զանազանութիւն, ամէնը պատրաստ, եւ իւրաքանչիւր պատիժ՝ խստութեան քանի մը աստիճանաւոր ընտելութեան պարագային : Պատիժներու տարբեր տեսակներուն վրայ յետոյ պիտի խօսիմ : Հիմա դիտելի բանը սա է թէ պատիժ խստութիւնն իր յարմար աստիճանաւորումն ունենալու է որպէս զի ուսուցիչը կարող ըլլայ յարգել քիչ մը առաջ ցուցուած սկզբունքը, այսինքն պատիժը տղուն յանցանքին եւ զգայնութեան համապատասխան ընելու անհրաժեշտութիւնը : Լաւ ուսուցիչը քիչ անգամ կը սպառէ, եթէ կը սպառէ երբեք, իր տրամադրութեան ներքեւ գտնուած միջոցները, եթէ պատշաճապէս դատաւորած եւ աստիճանաւորած է իր պատիժները :

Դարձեալ, որչափ հնար է, աշակերտին մտքին մէջ պէտք է լծորդել պատիժն ու յանցանքը, Պատիժը տղուն ներկայացուելու է ոչ իբրեւ քմահաճ բան մը ուսուցչին քմաց համաձայն տրուած, այլ իբրեւ տեսակ մը ապաշխարանք եւ վարձք՝ գործուած յանցանքի մը համար, այնպէս որ տղան առաջնորդուի հասկնալ թէ պատիժ խոյս տալու միակ կերպն է բարեկարգուիլ կամ ծուռ բան ընելու փորձութեան դիմադրել : Եթէ այս լծորդութիւնն հաստատուի, պատիժ մտածումը ծուռ բան ընելու մտածման կամ փորձութեան հետ կու գայ, եւ եթէ բաւական զօրաւոր ըլլայ՝ կը յաջողի կազմել սովորական պարագաներու մէջ ուղիղ ընելու սովորութիւնը : Այսուամբ տղան կրակէն կը զրոյշանայ : Անարկուած կապակցութիւնն հաստատուելու է տղուն միտքին մէջ : Պատիժը կրնայ տղուն յանցանքին բնական արդիւնքն ըլլալ կամ չըլլալ : Սակայն ուսուցիչը նայելու է որ իր բացատրութիւններով հասկնալ տղուն թէ կոտորած է օրէնքը եւ թէ օրինաց վեհութիւնը կը պահանջէ որ հատուցում տրուի : Ուղիղն ընելու սովորութեան հետ այս յառաջ կը բերէ օրինաց հանդէպ յարգանքի այն զգացումը, զոր այնքան բաղձալի է տեսնել թէ՛ տղայոց թէ՛ մեծցած անձերու վրայ :

Պատիժը երբեք բարկութեամբ տրուելու չէ : Բարկութիւնը միշտ ծուռ չէ, բայց միշտ ծուռ բան է բարկանալով պատժել : Պատիժը պահուն ուսուցիչը կը գործէ նախ իբրեւ դատաւոր՝ գործուած յանցանքին բնութիւնը որոշելու, ծուռ բան ընող տղուն բնութիւնն ի նկատ առնելու եւ ըստ այնմ յարմար պատիժը տալու համար : Արդ դատաւորն ըլլալու է միտքի անգործ վիճակի մը մէջ, Բարկացած դատաւորն իր զգացումներէն անվիճելի կ'ազդուի իր դատողութեան մէջ եւ անիրաւ որոշում կու տայ : Երկրորդ, ուսուցիչը, դատելէն ետեւ, ինք պիտի տայ պատիժը իր ձեռքով : Հոս ալ պաշարելութիւնը բացարձակապէս անհրաժեշտ է յաջողութեան համար : Կը կարծեմ թէ, եթէ այս կանոնը պահուէր, տրուած պատիժներու

թիւը շատ կը քիչնար : Անգամ մը հայր մը ըսաւ, «Եթէ տղան չպատժեմ երբ բարկացած եմ, հազիւ երբեք պիտի պատժեմ զայն» : Ասոր հետ բաղդատեցէք հետեւեալ խօսակցութիւնը որ տեղի ունեցաւ պղտիկ աղջկան մը եւ անոր հօրը միջեւ : Աղջկան պատուիրուած էր այսինչ բանը չընել, Իր հօրը բացակայութեան ժամանակ աղջկին ըրաւ ինչ որ պատուիրուած էր չընել, Երբ հայրը տուն եկաւ, աղջկին իր յանցանքը խոստովանեցաւ : Հայրն ըսաւ, «Շատ կը ցաւիմ» : «Բայց դուն ըսիր որ պիտի պատժեմ» : «Այո, դաւալիս, եւ պահելու եմ խօսքս» : Ըսաւ հայրը եւ ապա հասկցուց թէ ինչու պէտք է որ պատժէ իր աղջիկը : Պղտիկն սկսաւ լալ եւ ըսաւ, «Դուն զիս պատժել չես ուղեր, կ'ուզեմ, հայր» : «Ի՞նչ, չեմ ուղեր» : «Ան քեզ աւելի կը ցաւեցնէ քան զիս, այնպէս չէ, հայր» : «Այո, սիրելի դաւալիս, այնպէս է» : «Այո, տախանեց սիրով, Յետոյ պատժեց իր խոստմանն համեմատ : Ո՞վ կարող է տարակուսիլ թէ տան եւ գալոցի մէջ այս կերպով տրուած պատիժը աւելի արդիւնաւոր ըլլալու է քան բարկութեան ազդեցութեան ներքեւ տրուածը : Ամէն ուսուցիչ իրեն համար ձուլուած կանոն մը ընելու է թէ, ի բաց առեալ թերեւս այնպիսի պարագաներ երբ արտակարգ կերպով չար ընթացքի մը առջեւ կը գտնուի, ամենափոքր պատիժ մը իսկ պիտի չտայ երբ բարկացած է :

Դպրոցներու մէջ առ հասարակ գործածուած այլեւայլ տեսակ պատիժներու վրայ խօսելէ առաջ թերեւս աղէկ կ'ըլլայ ի նկատ առնել սա խնդիրը թէ արդեօք մարմնական պատիժն ընդունելի է : Հին ժամանակները այսպիսի խնդիր երբեք չէր յարուցուեր : Գաւազանը ուսուցչին լաւագոյն բարեկամն էր, եւ հանապաղ կը գործածուէր : «Ան որ իր տղան կը սիրէ՝ զանիկա ձեծելու է» : Նշանաւոր ընդհանուր կիրառութիւն ունէր : Անցեալ դարուն՝ Գերմանիոյ մէջ աղբրեցաւ Հէօպերլի անունով ուսուցիչ մը, որ 32 տարի ուսուցչութիւն ընելէ ետեւ իր կենսագրութիւնն յօդներէ կը թուի թէ հաշուի առած էր հարուածները զորս իր աշակերտներուն տուած էր այդ միջոցին, քանզի կու տայ հետեւեալ տեղեկագրութիւնը : Տուած է գաւազանով 914,327 հարուած, եղեգով 124,010, քանակով 20,989 հարուած մատներու եւ ձեռաց, ձեռքով 136,715 հարուած, 10,233 բերնի հարուած, կուտիով 7,983 հարուած ականջի, բռնուցով 1,115,800 հարուած զլիւռ, Աստուածաշնչով, Քրիստոսնեականով, երգարանով եւ քերականութիւնով 22,763 արտասովոր հարուած : Աշակերտները 777 անգամ ծուռկի վրայ նստեցուցած է լուրիայի վրայ, 613 անգամ փայտի եռանկիւնի կտորներու վրայ : 3,001 աշակերտի ապուշի դգակ դրած է, 1,707ի ալ եղէգ լսնել տուած է : Գաւազանի հարուածներուն 800,000ը տրուած են Լատիններէն մէջ գործուած սխալներու համար, եւ եղեգի հարուածներուն 76,000ը Աստուածաշնչի համարներ եւ երբեք զոց ընելու մէջ գործուած սխալներու համար : Ասոնցմէ զատ կը գործածէր յանդիմանական եւ սնարդական իբր 3,000 բառեր, որոնց մէկ երրորդն ինք հնարեց : Շատ հաւանական է որ ընթերցողներուն մէջ գտնուին տարիքոտ ոմանք, որ իրենց պատանեկութեան միջոցին ճանչցած ըլլան Գերմանացի այս բարեպարոնին նման դատաւարակներ : Արդարեւ յայտնի է թէ միւրի մօտ գտնուող դպրոցի մը աշակերտ-

ներսն անսովոր բան մը չէ իրենց դասերը չսորվելուն համար 300 հարուած ընդունել ձեռաց եւ ոտից :

ԹԻՉՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ԵՐԳԵԼ ՍՈՐՎԵՅՆԵԼՈՒ

ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՄԸ

(Ճ. Է. Ու.)

(Շար. Զատարի թիւն և վերջ)

Նիւ Եորքի մէջ գեղձանիկներու քանի մը այսպիսի դպրոցներ կան, բայց բոլորովին նոսրեալ են բազմաթիւ այս քիչ գեղձանիկներուն որ այդ առեւտուրին համար կը հանուին այս երկրին մէջ, Ներածուածներէն շատը արդէն սորված են ճիշդ երգել, թէպէտ երկարատեւ ծովային ուղեւորութիւնէն ետքը պէտք կ'ունենան քիչ մը յաւելուածական վարժութեան որպէս զի իրենց ձայները կատարելութեան հասնին, Ամենէն աղէկ վարժուած գեղձանիկներն են Սր. Անտրէասպէրկի գեղձանիկներն, որոնց երգերը ամենէն աւելի ընտիր կը համարուին, Ի սկզբան այս եղանակները ձեռք կը բերուին ձագ գեղձանիկներուն սնեակին մէջ սոխակ մը գնելով, եւ ընական, անոյշ եղանակով ձայները շուտով կը խառնուին սոխակին երգին հետ իրենց ընական խաղերով, Ժամանակին, լաւ անուցանելով եւ ընտրութիւնով Սր. Անտրէասպէրկի ներկայ տեսակը յառաջ եկած է, Բայց Հարց Լեռներուն մաքուր եւ զօրացուցիչ օդը հարկաւոր կը համարուի այս վեհ երգիչներէն մէկուն պատշաճ զարգացման համար, Թոշնամարդները կը կարծեն թէ ճշմարիտ Սր. Անտրէասպէրկի երգիչ մը չկրնար հանուիլ ուրիշ տեղ բաց չէ Հարց Լեռներէն, Նաեւ կ'ըսուի թէ իրենց բնիկ տեղին մէջ հարիւրին իւր տասը միայն երբեք կրնան դատաւորներուն ճշգրիտ եւ անաչառ քննութիւնէն անցնիլ, Կը ծախուին իրենց երգելու կարողութեան կատարելութեան համեմատ, Ներածուածներուն լաւագոյնները կը ծախուին հատը 25 տոլարէ մինչեւ 50 տոլարի, եւ հասարակները՝ մինչեւ 4, 5 տոլարի, Ընդհանրապէս շատ մանր եւ աննշան թոշնաններ են, եւ մինչեւ որ անոնց կոկորդները չբացուին երգելու համար, մարդ չկարծեր թէ երգելու պաշտօն ունին անոնք կեանքին մէջ, Գերմանական եղանակները Ամերիկայ կը ներածուին ամէն տարի բազմաթիւ, եւ երբ մեծագոյն խնամքով կը մարդուին, շուտով յարգի կ'ըլլան գեղձանիկի պէս, Եղանակներուն ձագերը իրենց դասերը սորվիլ կը սկսին երբ իւր երկու շաբաթուան կ'ըլլան, Այն ատեն կը տարուին մթին սնեակ մը, եւ պատշաճ ժամանակին՝ մարդիկ թոշուելու լոյս կ'ընդունին եւ կը սկսի եղանակ մը սուրել, Այս Գերմանական մարդիկները հրաշալիքներ են իրենց մասնաւոր ճիւղին մէջ, Թէպէտ զուրկ են կեանքի շատ շնորհներէն, կրնան այնպիսի ճշգրտեամբ երգեր սուրել ինչպէս մարդ մը կրնայ զարնել սրինգի (ֆլայուի) կամ դաշնակի վրայ, Մէկ սիւսլ խաղը բաւական է ուսուցչին համբաւը կոտորելու, Մէկ անգամուն միայն մէկ թոշուի կրնայ կրթութիւն տրուիլ, եւ իւրաքանչիւր թոշու մէկ ժամ դառ կ'առնէ ամէն օր, Յետոյ ուրիշ աշակերտ մը ներս կը բերուի, եւ Գերմանացի մարդիկը վերջապէս կը սկսի իր սոյլը, Այսպէս կը սուրէ եւ կը սուրէ օրն ի բուն առաւօտէ մինչեւ դիւեր, իր աշխատութեան մէջ զանազանութիւն մտցնելով միայն այն ատեն՝ երբ տարբեր եղանակ սորվեցնել պէտք ըլլայ տարբեր թոշուի մը:

Գերմանիոյ մէջ եղանակներու ձագերուն նախ կը սորվեցնեն եղանակով երգիչնով, Անոնք մուտ սնեակի մը մէջ կը դրուին, մինչ մարդիկ այդ միջոցին վաքը երգիչն մը կը հնչեցնէ, Թոշուները այսպէս կատարելապէս կը վարժուին, եւ երբ իրենք կ'երգեն, ամէն անգամ ուղիղ խաղի ձայնը կը հանեն, Սրինգն ալ շատ կը դործածուի մարդիկներէն եւ յաջող փոխանակութիւն մըն է սոյլի, Մարդիկներուն առաջուան սորվեցուցած երաժշտութիւնը կը կազմէին հին Գերմաներէն երգերը, բայց այսօր գրեթէ բոլոր եղանակները արդի երգերով, գոսաներգութիւնով եւ շրջապարհով կը մարդուին:

Եղանակներուն գիները եւս կը զանազանին իրենց ընդունած կրթութեան համեմատ, Հասարակ ընտանեացի բայց չկրթուած եղանակներ կրնան գնուիլ Նիւ Եորքի մէջ 35 մինչեւ 4 տոլարի, բայց անոնք որ սրնգի համաձայն սուրել սորված են, շատ մը աւելի բարձր գիներով կը գնուին, Կը դասակարգուին իրենց սորված եղանակներուն թուոյն համեմատ, Զոր օրինակ, եղանակ մը որ եղանակի մը միայն մէկ մասը քաջ սորված է, կը ծախուի 105 մինչեւ 25 տոլարի, բայց մէկ մը որ ամբողջ եղանակ մը կը սուրէ առանց մէկ սխալի՝ գիւրաւ կը ծախուի 255 մինչեւ 30 տոլարի, Եւ թրուշուն մը որ երկու եղանակներ կ'երգէ, 355 մինչեւ 50 տոլար կ'արժէ, Իսկ այն ագնիւ եղանակները որ քանի մը եղանակներ կը սուրեն, եւ նշանաւոր քաղցր ձայն ունին, 755 մինչեւ 100 տոլար կը բերեն Ամերիկայի մէջ:

Երգիչ թոշուներու առեւտրով զբաղողները շատ մը ուրիշ սիրուն եւ զուարթ երգիչներ կը ներածեն մեր տուններուն մէջ կեանքը հաճելի ընելու համար, Անգղիական սոխակներէն առեւտրութեամբ կը ներածուին, եւ մէկ հատը կ'արժէ 155 մինչեւ 25 տոլար, Մեծ տարբերութիւն կայ սոխակին երգելու կերպին մէջ, ինչպէս բոլոր ուրիշ թոշուներուն համար ալ այնպէս է բանը, եւ միայն անոնք որ խնամով անուցուած եւ մարդուած են՝ այժմու առեւտուրի պահանջմանց կը պատասխանեն, Թէպէտ ընդհանուր համբաւ ունին իբրեւ ի ընէ երգիչ, Կարգ մը թոշուներու վրայ կ'երեւին ինչ ինչ թերութիւններ որոնք չեն կրնար դարմանուիլ քանի մը յաջորդական սերունդներուն մէջ, Փէքէնի սոխակ կոչուածը այնքան հաճելի երգիչ մը չէ, բայց ընդհանուր յարգ ունի իբրեւ վանդակի թոշու, Անոնցմէ շատ թուով կը բերուին Ամերիկայ, եւ կը ծախուին հատը 55 մինչեւ 10 տոլարի, Բայց չեն կըրթուի ինչպէս կը կրթուին գեղձանիկները եւ եղանակները:

Ուրիշ երգիչ թոշուներ որ կը գտնուին Արեւելեան կողմի թոշնարաններէն մէկուն կամ ներածուած թոշուներու մթերանոցներուն մէջ, են Գերմանական խայտիտը (խաբի-նոդ), Անգղիական արտոյտը (չայըր գուշու), Անգղիական տարմահաւը (սըլլըրճը), եւ Եւրոպական տորդիկը (արտըճ գուշու), եւս, Անոնց գիները, փոքրաքանակ վաճառողներէն գնուած ժամանակ, կրնան ծառայել ցուցնելու թէ ինչ յարգ ունին այս զանազան տեսակ երգիչները, Գերմանական ընտրելագոյն խայտիտը կրնայ գնուիլ 35 մինչեւ 40 տոլարի, Անգղիական արտոյտը՝ 35 մինչեւ 42 տոլարի, Անգղիական տարմահաւը՝ 105 մինչեւ 40 տոլարի, անոնց երգած երգերուն թիւին համեմատ, եւ Եւրոպական տորդիկը՝ 85 մինչեւ 15 տոլարի:

Բնիկ երգիչ թոշուներն ալ գրեթէ ներածուածներուն չափ կը փնտրուին, եւ ամէն մեծ թոշուի մթերանոց կը ծախէ մեր երեւելի երգիչներէն շատը որ յարմարութիւն ունին վանդակի մէջ պահուելու, Մեր հարաւային ծաղրածու թոշուներ, օրինակի համար, որ Անգղիական սոխակին մրցակից կը հանդիսանայ իր երգին այլազան վայրենութեամբ, 35 մինչեւ 50 տոլար արժէք ունի, Վանդակի պապիկները՝ 15 3 տոլար, ընտանեացուած կարմրալանջները՝ 15 5 տոլար, Հարաւային կարմիր թոշուներ, որ կը կոչուի նաեւ Վըրճինիայի սոխակ՝ 35 5 տոլար, աննշան թուի կամեղը կամ տորդիկը՝ 35 8 տոլար, եւ կտաւաքաղները՝ հատը 15 մինչեւ 5 տոլար, Այս բնիկ թոշուները դուռ ուրեք կը մարդուին, Կը սուրեն կամ կը գեղեցիկ անտառին վայրի եղանակները, եւ այս երգերը ինքնաբերական երաժշտութեան համ մը ունին որ շատ անգամ աւելի հաճելի կու գայ լսողներուն քան կրթուած Քամփանիիի եւ Սր. Անտրէասպէրկի գեղձանիկին ամենէն քաջաբոլոր եւ հմայիչ եղանակները:

ԲՈՑՆԵՐԸ ԿՈՂՈՊՏԵԼԵՆ ԱՂԵՎ ԲԱՆ ՄԸ

Բնախոյոյները առարկաներու օրինակները անփոյթ կերպով չեն առնիր, Թոշուի բոյն չեն դողնար, կողոպտուր, Հաւաքածոներ չեն ընեն լոկ հաւաքած ըլլալու համար, Մինչեւ իսկ անոնց հաւաքածոները նուազ արժէք ունին քան գիտութիւնը թոշուին վրայ թէ ինչպէս կ'ապրի, կը թուի եւ կ'երգէ, Տղայք եւ աղջիկներ պէտք չէ որ հաւակիթներու հաւաքածոյ ընեն, վասն զի այս հաւաքածոները լոկ հետաքրքրական են, ինչպէս են կարծառներու եւ մարմար գրնտակներու հաւաքածոները, Իրաւ, թերեւս տեսակ մը զուարճութիւն ըլլան անոնք, բայց մարդ կրնայ դժգոհուիլ անոնց բաներու մէջ, Ոմանք կը կարծեն թէ հաւաքածոյ ընելով մարդ բնախոյոյ կ'ըլլայ, բայց այնպէս չէ, Բնախոյոյը աւելի կը հոգայ հասկնալ իրերուն իսկապէս ինչ ըլլալը, իրենց բնավայրին մէջ, քան նկատել իբրեւ թանգարաններու մէջ գրուելու օրինակներ, Մարդ թոշուները սիրած չըլլար երբ կը գողնայ անոնց հաւակիթները եւ կը փշցնէ անոնց բոյները, եւ կը գրկէ երկրադործը անոր լաւագոյն բարեկամներուն մէկէն, վասն զի թոշուները միշտ տներ կը կորսնցնեն:

Լեցուած թոշուները չեն երգեր, եւ պարապ հաւակիթները ձագ չեն հաներ, Ուրեմն երթանք դաշտերը եւ դիտենք թրուշուները, Նստինք կակուղիկ խոտին վրայ, եւ ջանանք հասկնալ թէ ինչ կ'ընէ կարմրալանջը գիմացի ցանկին վրայ, կամ ինչու համար ցախսարկը կը գեղեցիկ մացառուտին մէջ, Դիտակ մը զանոնք ձեղի մօտ կը բերէ, Զանացէք հասկնալ ոչ միայն անոնց գոյները, ձեւերը եւ մեծութիւնները, այլ թէ ինչ ունակութիւններ ունին անոնք, Ինչ կ'ուտէ թոշուներ, Որչափ կ'ուտէ, Ուր է անոր բոյնը, Քանի՞ հաւակիթ կ'ածէ, Ինչ գոյն ունին հաւակիթները, Մայր թոշուներ որչափ ատեն նստաւ հաւակիթներուն վրայ, Հայր թոշուներ հոգ կը տանի անոր մինչ նա կը նստի հաւակիթներուն վրայ, Զագերը որչափ ժամանակ կը մնան բոյնին մէջ, Ո՛վ կը կերակրէ զանոնք, Անոնք ինչ կ'ուտեն, Եղանակին մէջ մէկ անգամէ աւելի ձագ կը հանեն, Թոշուները ուր կ'երթան ձագերը մեծցնելու ետք, Կը փոխեն իրենց փետուրները, Մայր թրու-

չունենալը եւ հայր թուղանները իրարու անհամաձայն են մեծութեամբ եւ գոյնով :

Ասոնք են ոմանք այն բաներէն զորոնք ամէն տղայ կամ տղիկ պէտք է սորվի : Եւ մենք կրնանք գիտնալ թուղանները գիտելով : Վնաս մը չկայ բոյները գիտելուն մէջ, եթէ մէկը չիտակ կերպով կ'ընէ : Ես հարկաւորները գննած եմ, եւ նշանակած եմ հաւկիթներուն թիւը, եւ թուականը թէ թուղանները երբ անցնին դանոնք, ո՞ր-չափ ատենէն ելան ձագերը, եւ թուղանները երբ թուան գացին բոյներէն : Թուղանները չլրացնեցան իմ հետաքրքրութենէս : Ահա ասոնք են զգուշութիւններէն մէկը քանին : Զննեցէք միայն այն բոյները որ կրնան տեսնուիլ առանց ծառ մագլցելու, վասն զի եթէ մագլցես ծառն է վեր, թուղանները կ'ի-մանան առաջուց : Այցելութիւնդ այն ատեն ըրէ, եթէ կարելի է, երբ թուղանները բացակայ կը գտնուին : Դոնէ, վախճանելով երբեք մի վախճան թուղանը բոյներէն : Զեռք մի գացնէր հաւկիթներուն կամ բոյներէն : Շատ կարճ ըրէ այցելութիւնդ : Մտքիդ մէջ առաջուց լաւ որոյն թէ ի՞նչ կ'ուզես տեսնել, յետոյ արագ մը նայէ եւ մէկդի քաշուէ : Շատ յաճախ մի-երթար անոնց քով, օրը մէկ կամ երկու անգամը բաւական է : Ուրիշ տղաներ մի անոնք հետդ, վասն զի այն ատեն շատ երկար ատեն կը կենաս եւ թուղանները կը նեղուին :

ԺՈՒԹԱՆՈՒԹԻՒՆ

(ԲՅՅՆՆԵՐ ԳԻՒՄԱՐ ՆԱԾԱՐԵԱՆ, ՄԲԵՐԱՆ)

«Արդ մարմինն գործընդեր յայտնի են, որ ասոնք են. չնութիւն, պոռնկութիւն, պղծութիւն, դիճութիւն, կռապաշտութիւն, կախարհութիւն, թշնամութիւններ, կոռուներ, նախանձներ, բարկութիւններ, հաւատարմութիւններ, երկպառակութիւններ, բաժանումներ, չար նայուածքներ, մարդասպանութիւններ, զինովութիւններ, անառակութիւններ : Բայց Հոգին պտուղը աս է. սէր, խնդութիւն, խաղաղութիւն, երկայնամտութիւն, քաղցրութիւն, բարութիւն, հաւատարմութիւն, հեղութիւն, ժողովակութիւն :»

«Ամէն զգուշութիւնով քու սիրտդ պահէ, քանզի կենաց աղբիւրները անկէ են :»

«Յիմարը անգամ թէ որ լուռ կենայ, իմաստուն՝ ու իր շրթներէն զոցողը հանձարեղ կը սեպուի :»

«Յիմարը իր միտքը բոլորովին կը յայտնէ. բայց իմաստունը զանիկա ուրիշ ատենի կը պահէ :»

«Երկայնամտ մարդը հզօր մարդէն աղէկ է, ու իր ոգին զսպողը՝ քաղաք առնողէն :»

Սուրբ Գրոց այս եւ ասոնց նման խօսքերը անձը զսպելուն պատուական արդիւնքները կը ցուցնեն :

Ժողովակութիւնը երկու մեծ ճիւղի կը բաժնուի. մէկն է ժողովակութիւն նկատմամբ մարդկային ընկերութեան հետ յարաբերութեան, եւ միւսը՝ նկատմամբ մարդու իր անձին հետ յարաբերութեան :

Գողութիւն, ստախոսութիւն, բամբասանք, չարախօսութիւն, պղծութիւն, չնութիւն եւ ասոնց նման ուրիշ մեծ համարուած եւ ամենուն աչքին զարնող խոշոր խոշոր մեղքերը առաջին դասուն կը պատկանին, որոնց համար պատասխանատու են հովիւներն ու քարոզիչները. ուստի ժողովուրդներուն յորդոր եւ խրատ ապա կը յանձնարարեմ անոնց :

Իսկ մինք հոս նիւթին երկրորդ ճիւղը

քննութեան պիտի առնենք, եւ բժշկական տեսակէտէ նայելով պիտի ջանանք ցուցնել թէ մարդ ի՞նչ մեծ օրհնութիւններ կը վաճելէ ժողովակութիւնով, այսինքն իր անձը եւ խորթակները զսպելով :

Չար ունակութիւններ : Ըսել կ'ուզենք այն ունակութիւնները որոնց գերի կ'ըլլայ մարդ եւ ինքզինք չկրնար անոնցմէ ազատել : Այնպէս որ երբեմն անկարելի եղած է ազատուիլ այս բռնաւորներուն ձեռքէն :

Այս չար ունակութիւնները կ'երեւան երեք ուրոյն կերպարաններով, որոնք են, 1. Ոգելից՝ ըմպելեաց կիրառութիւնը, 2. Չար խորհուրդներ, 3. Անբարոյականութիւն :

1. Ոգելից ըմպելիներ :

Ոգելից ըմպելի կը կոչուին այն խմելիքները որ կը հեշտացնեն եւ կը գինովցնեն : Թէպէտ հիները այս նիւթերն ընդհանուր անուամբ արեւցողիչ ըմպելի կոչած են, սակայն դարուս գիտունները, մասնաւորապէս բժիշկները, այդ նիւթերը երկու կարգի բաժնած են : Մէկը կ'անուանեն Ռեքսոս եւ միւսը՝ Գլուխոս, թմրեցնողներն են բոլոր համեմեղները, այսինքն՝ կիսամոնը (թարչին), կոծապղպեղը (դէնճէպիլ), պղպեղը, շուշմիրը (գագուլէ), մանանխը (խարտալ), եւ թէյը, խահուէն, ափսոն, հաշիշը (էսքար), ծխախոտը (թիւթիւն, թէմպէքի), զառիկը (սիւլիւմէն) : Երկրորդը, այսինքն գինովցնող կոչուածներն են դաբելուրը (պիրա) եւ տեսակ տեսակ գինիներ եւ օղիներ : Որովհետեւ վերջին տարիներուս մէջ յիշեալ նիւթերուն ամէնքն ալ կը գործածուին մարդկային ընկերութենէն, պիտի խօսինք թէ անոնց կիրառութիւնը ի՞նչ գէշ ներգործութիւն կ'ընէ մարդու մարմնին, մտքին եւ բարոյականին վրայ :

Նիւթին քննութեան սկսելէ առաջ քանի մը բառերու ստույգ նշանակութիւնը հասկընանք, Նախ «բորբոքում» բառը քննենք : Ասեղով մը ձեռքիդ վրայ դէ՛ ատանց վէրք բանալու : Ասեղին ծայրը վեր վար ուղղութեամբ քսէ : Այս գործողութիւնը կը կոչուի մարմնաշում : Գծուած տեղին վրայ թեթեւ կարմրութիւն մը յառաջ կու գայ : Եթէ զրգոյն ասեղին գծումը շարունակուի, կարմրութիւնը կ'աւելնայ, քիչ մըն ալ ցաւ կը զգացուի, եւ եթէ աւելի շարունակուի, ուսոյց երեւան կու գայ : Այնպէս որ մարմնաշումը շարունակուելով կարմրութիւն, ուսոյց եւ քիչ մ'ալ տաքութիւն երեւան կու գայ, որ կը կոչուի բորբոքում : Եթէ մարմնաշումն պատճառը վերցուի, յառաջ եկած կարմրութիւնը կամաց կամաց կ'անցնի, այսինքն արիւնը կը քաշուի, ուսոյցը եւ ցաւը կ'անհետանայ : Եթէ մարմնաշումը շարունակուի չվերցուի եւ շարունակուի գծումը, արիւնին քանակը կ'աւելնայ, այն տեղերը արիւն կը հաւաքուի, եւ քիչ յետոյ արիւնը կը փոխուի շարաւի որ այդ կողմերուն փոռութեամբ պատճառ կ'ըլլայ : Երբեմն ալ հոն վէրքեր բացուելով մարդուն կենանքն անգամ կը վտանգի : Այս բաները այնպէս հասկցուելէն ետքը հիմա սկսինք խօսիլ նիւթին վրայ : Քիչ մը պղպեղ կամ մանանխ թրջէ եւ ձեռքիդ վրայ կապէ : Երբ մէկ երկու վայրկեան յետոյ կը վերցնես, կը տեսնես որ կարմրած է այն տեղը որուն դաւած է պղպեղը կամ մանանխը : Պղպեղը եւ մանանխը մարմնաշեցողի են զրգոյցին այն տեղը, եւ արիւնը հոն հրաւիրելով թեթեւ բորբոքման մը պատճառ եղան :

Դարձեալ, քիչ մը պղպեղ դիր բերանդ,

եւ անմիջապէս յետոյ թուք. ո՞րչափ կ'այրի եւ կը ցաւի լեզուիդ ծայրը : Հոս ջիղերը աւելի փափուկ եւ զգայուն են եւ մակերեսին աւելի մօտ. ուստի կարի շատ կ'աղ-ղուին եւ կը բորբոքին : Եթէ պղպեղը, մանանխը եւ ուրիշ համեմեղէն ստամոքս մըտնեն, աւելի ծանրակշիռ վիճակ մը յառաջ կը բերեն : Սապէս. ստամոքսին ներսի կողմը պատող յոյժ բարակ թաղանթ մը կայ, եւ այս թաղանթին մէջ թաղուած են ստամոքսին մարսողական հիւթը պատրաստող 5 միլիոն գեղձերը (պէյզ) : Այս գեղձերուն փափուկ եւ մանրիկ բերանները ստամոքսին մէջ կը բացուին : Արդ, վերոյիշեալ կիզիչ համեմեղներէն երբ ուտուին, ամբողջ ստամոքսին ներսի կողմը եւ այն փափուկ բերանիկները կ'այրեն, կը կարմրեն, եւ թեթեւ բորբոքում մը յառաջ կը բերեն : Բարեբաղդապէս [կամ դժբաղդապէս] ստամոքսին մէջ զգացական ջիղերը համեմատօրէն քիչ ըլլալուն պատճառաւ, մարդը չզգար ցաւը եւ վտանգը : Բայց այս կիզիչ եւ զրգոյն նիւթերը արագ արագ կ'աշխատեն վերոյիշեալ գեղ-ձերը, եւ ուստի կ'աւելցնեն մարսողական հիւթերը. եւ թէպէտ այդ պատճառաւ կը բացուի մարդուն ախորժակը, եւ որկրամոլութեամբ կ'ուտէ, սակայն ստամոքսը կարող չըլլալով տոկալ այսպիսի կիզիչ նիւթերու, յիշեալ գեղձերը կը յոգնին, կը տկարանան, եւ ի վերջոյ չեն կրնար սլա-րաստել մարսողական հիւթը, ստամոքսին մէջն ալ մշտնջենաւոր բորբոքում մը կը սկսի : Եւ անառակէ՛ ծագում կ'առնէ դժուարամարսութիւն կամ անմարսութիւն կոչուած ստամոքսային հիւանդութիւնը. եւ այսպիսի վիճակի մը մէջ մարդ նեղսիրտ, դաժան եւ կրքոտ կ'ըլլայ, Ուրեմն, բժշկա-կան տեսակէտէ նայելով՝ այսպիսի կիզիչ համեմեղներէն կիրառութիւնը անդէպ է : Մանաւանդ պղպեղի, մանանխի եւ սոխի նման բաները հում ուտել երբեք չգար Բա-բխան Գօտիի ժողովուրդներուն : Բայց կրնայ թոյլատրուիլ արեւելեան ազգաց սի-րած բրինձէ, ցորենէ փխլիներուն, միսի շուրի վրայ կամ մսով եփուած ապուրնե-րուն վրայ պղպեղ ցանելով ուտել :

(ԹԻՄԵԵՆԷ)

(ՇԱՐՈՒՆԷՆԷ)

ԶԱՆԳԱԿԸ, ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԵՒ ԽԻՂՃԸ

Զանգակը, Եկէք, շուտ եկէք :

Ժողովուրդը. Արտորալու բան չկայ, պաշտամունքը շատ երկայն կ'ըլլայ, կը ձանձրա-նանք, քուներնիս կու գայ :

Խիղճը. Անօթի մարդը սեղանէն ձանձրոյթ չզգար, ոչ ալ կերած ատեն կը նիւրհէ : Աստուծոյ տունը, պաշտամունքը, պատուա-կան սեղանն են անօթի հոգիներուն : Հոգե-ւոր ախորժակ, անօթութիւն, ունեցող մէկը արտորալով կ'երթայ աս սրբազան սեղանին : Բաց աչքով եւ ալանջով կը լսէ, ախորժակ կու գալու տայ ճշմարտութիւնները, խրատ-ները, կը մասնակցի փառաբանութեան, աղօթքներուն, հաւատոյ, զգացմանց եւ փա-փաքներու փոխադարձութեամբ ու Աստուծոյ առնուած նոր տալաւորութիւննե-րով եւ կը դառնայ, օրհնելով զԱստուծոյ, անոր տունը, պաշտամունքը ու ժողո-վուրդը : Արտորալ պէտք է, Բոլոր ժողո-վուրդը ներկայ ըլլալու է երբ առաջին երգը կը սկսի : Ետքէն եկողները թէ՛ իրենց ան-ձերուն կը շնորհակալ (գուցէ առաջին երգէն կամ աղօթքէն կամ ընթերցմունքէն Սուրբ Հոգին իրենց բաժինը պիտի տար), թէ՛ ի-

րենցմէ առաջ եկողներուն (ներս մտած ատեն ուշադրութիւն գրաւելով)։ Մեծ վնասը կ'ըլլայ պաշտօնեային, կը արտաքին, կը յուսահատի։ Հոգին կը ցածնայ երբ պաշտամունքին կիսուն կամ մինչեւ իսկ վերջին աղօթքին թաղբը թուգուր մինչեւ առաջին նստաբանը կը յառաջանան ետ մնացողներ։ Ահա շուտ կը վաղենք մեր անձնական գործերուն եւ զուարճութիւններուն ետեւէն, իսկ Աստուծոյ տունը կամաց, ցիրուցան եւ ուշ։ Ինչո՞ւ, ո՞վ ուշացողներ։ Ասոր պատասխան տանք։ Արդեօք երկնից պաշտամունքներն ալ անանկ շուտ կամ ուշ գնացող կ'ըլլայ։ Ուշ գնալը մեղք չէ, վնաս չէ, դայթակողութիւն չէ, Ուրեմն շուտ շուտ։

Զանգակ. Եկէք, միասին եկէք, հայր, մայր եւ զաւակներ, եւն։

Ժողովարար. Ով գիտէ թէ տղաքը ո՞ւր են, տնեցիք տակաւին գործ ունին, եւն։

Խեղճ. Ինչո՞ւ կարելի կ'ըլլայ եւ երբեմն յատուկ ջանքով ու իրարու սպասելով միասին սեղան նստիլ, ու նոյնը կարելի չ'ըլլայ հողեւորին համար։ Ինչպէս կ'ըլլայ որ չեա գիտեր թէ տղաքը ո՞ւր են։ Մէկ քաղաքի մարդիկ ուրիշ քաղաք երթալով՝ պիտի ըսեն, եկէք Տէրջը տունը երկրպագութեան երթանք, ու մենք մեր տղոց եւ տան բոլոր անդամոց չըսենք, եկէք, երթանք Եհովային երկրպագութիւն մատուցանենք։ Որչա՞փ սիրելի է տեսնել իւրաքանչիւր ընտանիք խմբովին, փոքրիկները գրկած, ունաց ալ ձեռքէն բռնած, մինչ ուրիշներ ալ ցատկորտելով դէպ Աստուծոյ տունը կը դիմեն ուրախութեամբ։

Զանգակ. Եկէք, պատրաստութեամբ եկէք, Ժողովարար. Ասով ինչ ըսել կ'ուզէք։

Խեղճ. Աղօթելով որ Տէրը օրհնէ եւ օգտակար ընէ քարոզը ու երկրպագութիւնը ամենուն։ Հետեւեալ տանինք մեր Սուրբ Գրքերը ու երգարանները եթէ հոն չունինք։ Պէտք է որ ամէն երկրպագու, մեծ թէ պզտիկ, ձեռքը ունենայ Սուրբ Գիրքը ու երգարան։ Ինչ հաճոյք կը զգայ քարոզիչը երբ դէմն տեսնէ զայս, Հաճելի է եւ միանգամայն օգտակար։ Պատրաստ դալու եմք նաեւ դրամով, Պաշտամունք մը, որուն մէկ արդիւնքը նուիրատուութիւն չ'ըլլար աղքատի կամ Աստուծոյ, թերի կը մնայ, Տալ գոհութիւն, տալ դրամ, նոյն բանը կը նշանակեն։ Տեսե՛ր եմ բարեպաշտներ որ մինչեւ իսկ իրենց փոքրիկներուն ձեռքերն ալ մէյմէկ ընծայ կը գնեն ու իրենց հասակէն վեր եղած գանձանակները կը բարձրացնեն դասունը որ իրենց ձեռքերովը ձգեն ալ լուծանքը։ Միթէ աս անուշահոտ պատարագ մը չէ՞ Տէրջը եւ մեծ օրհնութիւն գործադրողին։

Ապրանք. Այո, կը սիրեմ, կ'ուրախանամ, կը փառաւորուիմ, երբ կը տեսնեմ իմ ժողովուրդս՝ զաւակներս՝ երկրպագուներս, որ ժամանակին միասին եւ պատրաստութեամբ կու գան տունս, կը կենան իմ առջեւ, կը պաշտեն զիս։ Զանգակին ձայնը յարգեցէք, խղճմանքին մոտիկ ըրէք, Սուրբ Հոգին ձայնին հնազանդեցէք։ Ամէն։

ԳԱՐԵՆ ԱՂԱՀԱՏԵԱՆ

ՔՐԴԱԿԱՆ ԱՌԱՄՆԵՐ

Էչ վարդներ
Տեղ չեն ժամաներ։

Շամ շաքրի է հանգոյն,
Հայրենիք քաղցրագոյն։

Լաթ եղաւ,
Թեւ անցաւ։

Հիւրը հիւրէն ըրեր քէն,
Մինչդեռ տանտէրն երկուքէն։

Փափուկէն մեծնող
Կ'ըլլայ հակայ դող։

Որդիս զօրքի էր գացեր,
Կրկին առջի էլ դարձեր։

Պատուէ ծերը եւ պառաւ կին,
Թէ աղքատին թէ աւաղին,
Որ յիշուիս դու եւս ի հարկին։

Թէ աղքատի, թէ հարուստի
Օրերն շուտով վերնան տատի։

Կամաց կամաց
Գիւղ դայ դիմաց։

Թէ հարցանես՝
Երուսաղէմ ժամանես։

Մինչ ցուրտ է օդ՝
Լաթ չէ ամօթ։

Թէ տանտէրը սա մարդ է,
Տանը գլխուն վայ բարդէ։

Մի հեծներ ձին որու տէրն չեա,
Որ ետքը չը մատտանջես։

Ամբան քարերն իսկ ժողվես
Զմեռն լաւ կ'ապահովես։

Քեռիներու որդիք յարեան,
Հօրեղբորորդիներ կորեան։

Աշխարհ եղեր ցիր ու ցան,
Էրիկ կնիկ իրար անցան։

Պինդ գլուխներ են չորս ինչ։

— Հաւ եւ մուկ,
Օձ եւ կարիճ։

Դիւի ցաւանք են չորս բանք։

— Ծանձ եւ ճնճուկ,
Մօէիս եւ գնչուք։

Են երեք բան պիտանիք։
Այգի, ոչխար, ընտանիք։

Խորհրդարան-Բաղմաշէն Դ. ՏԵՐ ԱՍՏԱՐԵԱՆ
Թուիս 12/30, 1898

ՖԵՐԳԵՆ

Մեր ազգային թերթերը քաղաքիս մէջ հաստատեալ «Ֆերգէն» անուն անձի մը որ բանցիկն գալթակղելի գէպը իր բոլոր մանրամասնութեամբ արդէն գրած են։ Սակայն տակաւին մեր թրքախօս գաւառներուն մէջ այս հերոսը լաւ ճանչցուած չէ, ուստի կը փութամ Աւետիքի միջոցաւ հետեւեալ տեղեկութիւնն հաղորդել։

1. Ֆերգէն Հալէպ ծնած Հոյանտացի կաթողիկ մըն էր։ Վերջէն Մկրտական բողոքական եւ միսիոնար կ'ըլլայ, Ամերիկայի մէկ աննշան ընկերութեան կողմէ Զմիւռնիա կը զբոսի 3 տարի առաջ, Իր գործը Լուսաւուշականը եւ Բողոքականը կրկին մկրտել էր։ Այդ մասին չյաջողելով եւ կամ յաջողելու իբրեւ միջոց քաղաքիս որբերէն, քահանաներու ազգականներէն, 20—25 որբ կը ժողվէ։ Յարաբերութիւնն ալ յաւէտ աղքայնոց հետ էր։ Որբերը ամէն Կիրակի եւ կեղեցի ալ կը տանէր։

2. Սա Ամերիկեան եւ Գերման որբանոցներու, դպրոցներու եւ միսիոնարութեանց հետ ունէ գործ չունէր։ Մինչեւ իսկ իր անարժանութեամբ վաղուց ամէն յարաբերութիւն ալ կորսնցուցած էր։

3. Իր գալթակղական գործը կատարեց իր իսկ որբանոցին մէջ, Ոճիւր ստուգելու եւ ոճրագործը դատաստանի մատնելու ձեւնարկին մէջ քաղաքիս Աւետ, եւ Սկովտական մի-

սիոնարութիւնը իր գործակցութեամբ ազգին համակրութեանը արժանացած է եւ Առաջնորդարանը գրաւոր յայտնած է իր երախտագիտութիւնը։ Այս ամէնը մանրամասնութեամբ գրուեցաւ Ազգ. թերթերու մէջ։

Զմիւռնիա Ե. Մ. ԹԱՏԵԱՆ
Օգոստ. 5, 1898

Անաթոլիա Գողթնի ուսուցիչներէն Փրոֆ. Յովն. Էֆ. Յակոբեան երկուքաբլի, Օգոստ. 15, ամուսնացաւ Կէտիկփաշայի Ամերիկեան դպրոցի վարժուհիներէն Օր. Մանիկ Տօլմաճեանի հետ։ Պսակի արարողութիւնը կատարուեցաւ Իբրանոսեանց ընտանեացիներէն մէջ ի Կէտիկփաշա հրաւիրեալներու ընտիր բաղմութեան մը ներկայութեամբ։ Երջանիկ եւ երկար կենակցութիւնն նորապսակ համակրելի ամուրին։

ԱԶԴԵՐ

ՀԱՅՈՒՆԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱՏԱԲԱԶԱՐ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը պիտի սկսի Սեպտ. 7ին (Ն. Տ.) Դշ. առաւօտ։ Տարեթոշակն է 10 Օսմ. ոսկի, հատուցանելի երկու մասնավարով։ 5 ոսկի Սեպտ. ի սկիզբը, 5 ոսկի Բ. շրջանի սկիզբը, Դաշնակի համար 3 եւ երգեհոնի համար 1 1/2 ոսկի յաւելուածական դուռար մը կը պահանջուի։ Մասնավարք ժամանակին վճարուելու են աւելեալ։ Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ Յովհաննէս աղա Գոնտայեան, կամ առ Տր. Սերովյէ Էֆ. Գալաճեան, Ատաբազար։

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՊԱՐՏԻՋԱԿ

Նոր տարեշրջանը կը սկսի Երեքշաբթի, Սեպտեմբեր 6ին (Ն. Տ.)։ Դիւերօթիկ աշակերտները կը վճարեն տարեկան տասներեք (15) Օսմ. ոսկի։ Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել Ստամպոլ Ամերիկեան Խան Յովհաննէս աղա Գոնտայեանի, կամ Պարտիճակի վարժարանին Տնօրէն Տր. Ռ. Չէյմպլըսի։

«ԳԵԶԼԱՐԱ ՀԵՏԻՅԷ»

Թարգմանիչ

Ս. Գ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Գիրքին բովանդակութեան ակնարկ մը նետել բաւական է զայն գնահատելու եւ անոր մեծ կարեւորութիւնը հասկնալու համար։ Մէծիտիէն 20 դանկանէն հաշուելով թղթակազմը 3, լաթակազմը 5 եւ ոսկեղօծը 7 դան. կը ծախուի։ Դուռն զրկուելէնքէն մէյմէկ դահեկանի յաւելուած մը կ'առնուի թղթատարութեան ծախքի համար։ Մէկ անգամուն 10 հատ գնողներուն հարիւրին 10, 25 հատ գնողներուն հարիւրին 15, 50 հատ գնողներուն հարիւրին 20, եւ 100 հատ գնողներուն հարիւրին 25 դան. զեղչ կ'ըլլայ։ Կէսէքէ Հէֆէյ գրքոյին ալ առաջուց Աւետիքի մէջ ծանուցուած գիներէն մէյմէկ դահեկան պակաս կը ծախուի, այսինքն 10նոցը 9ի, 7նոցը 6ի, 5նոցը 4ի։ Մէկ անգամուն 10 հատ գնողներուն հարիւրին 30 զեղչ կ'ըլլայ։ Յանձնարարութեան համար նամակ, ստակ կամ նամակագրութեամբ պէտք է ուղղել առ Սամուէլ Գ. Յարութիւնեան Էֆ. Ամերիկեան Խան, Կ. պոլիս։

Երիտասարդաց կիրախօրեայ աղօթքի ժողովը կը սկսի ժամը 8ին (Բ. Թ.) Պայպը Հաւուսի մատրան մէջ։ Խորհրդածութեան նիւթն է Յովն. Դ. 1։

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ուրբաթ Սէլամըզի արարողութիւնէն ետեւ Ռուսական դեսպան Մ. Զինովիեւ, ընկերակցութեամբ Զարին Սիւսիւրի գրասանակին հրամանատարին եւ ուրիշ սպաներու, պատիւ ունեցաւ ոչ-պաշտօնապէս ներկայանալու Ն. Կ. Վերապետութեան:

Կալուածական տուրքէ ազատ կացուցողացն աւելն դպրոցներ, ֆարէսէներ, համարային շէնքեր, երկրպագութեան տուններ եւ բարեխիտական հաստատութիւններ:

Հրամայուած է բաժնիկ բարեխիտական վաճառահանդէսին հասցիները: Բաշխման եղանակը որոշելու համար յատուկ յանձնաժողով մը կազմուած է:

Վերաւոր դորաց եւ մեռեալներու որբերուն ինչպսպտ կազմուած բարեխիտական վաճառահանդէսէն մնացած բոլոր առարկաները միահաղոյն գնուեցան կարգ մը բարեւէրներու կողմէ եւ վաճառահանդէսը փակուեցաւ:

Այսթէֆանոյի, Մաքրիքէոյի եւ Բիւշիւք-չէքմէճէի ոստիկանութիւնը, որ վերջերս Բաղաքապետութեան հսկողութիւնէն անցաւ Ներքին գործերու նախարարութեան հսկողութեան, դարձեալ Բաղաքապետութեան հսկողութեան ենթարկուեցաւ:

Պետական խորհուրդը որոշեց Թաղապետական պաշտօնեաներն արտօնել թոյլ տալու որ մզկիթներու եւ անոնց յարակից դերեզմանոցներու շրջակայքը գտնուած եւ օտարազգիներու սեփականութիւն եղած հողերը օտարազգիներու վաճառութիւն կամ փոխանցութիւն խանութներու եւ մթերանոցներու շինութեան համար:

Է. զօրաբանակի նորընտիր հրամանատար Ապտուլլահ փաշա հասաւ Սանաա (Եմէն) եւ ընդունուեցաւ սովորական արարողութեամբ:

Յունական պատերազմի պահուն իշխանայի բանակին կիսաբաժնի հրամանատարներէն Նաիմ փաշա, որ յետոյ է. զօրաբանակի մէջ պաշտօնի կոչուեցաւ, անցեալները մեռաւ Եմէնի մէջ:

Եմէնի բարենորոգումներու յանձնաժողովը Սանաայի կարգ մը պաշտօնեաներ պաշտօնանկ ըրաւ գործութեան յանցանքի համար:

Որոշուած է թղթատարի ծախք չառնել նահանգային թերթերէն երբ կը շրջաբերին այն նահանգին մէջ ուր կը հրատարակուին անոնք:

Թղթատարական եւ հեռագրական նախարարութեան թղթակցութեան բաժնի բոլոր պաշտօնեաներուն Յունական պատերազմի շքանշան պիտի չնորոգուի:

Հանրային պարտուց վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ գոնսոլիտի Ա. կարգին երրորդ եւ վերջին վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ Օգոստ. 29ին: Քաշուած պարտաթուղթերը պիտի վճարուին, եւ ասով Ա. կարգը ամբողջովին վճարուած պիտի ըլլայ եւ լինայ:

50,000 ոսկւոյ արժողութեամբ հինգ եւ տասը փարանոց պիտի կտրուի փողերանոցին մէջ: Պղնձի եւ արծաթի խառնուրդ պիտի ըլլան ասոնք:

Փութով յառաջ կը տարուի Երուսաղեմի փողոցներուն նորոգման գործը: Նոր եւ զարդարուն շէնքեր կը կառուցուին փողոցներէն ոմանց փողը խանութներուն տեղ,

եւ հանրային շէնքերէն ոմանք ամբողջովին կը վերաշինուին:

Սակարանի շէնքի մը շինութեան համար Մ. Ֆարայի առաջարկները նկատողութեան առնելու նպատակաւ Առեւտրական նախարարութեան պաշտօնատան մէջ կազմուած յանձնաժողովը անցեալ շաբթու գումարուեցաւ եւ շէնքին տեղւոյն նկատմամբ խորհրդակցեցաւ: Մ. Ֆարա կ'ուզէ որ տեղը Ղալաթիոյ մէջ գնուի կառավարութեան ձեռամբ: Յանձնաժողովը ցուցուց թէ դժուարութիւններ կան բոնի գնման այս օրէնքը ներկայ պարագային մէջ ի գործ դնելու, եւ առաջարկեց որ Մ. Ֆարա շէնքին համար տեղ գնէ Գարափներու ընկերութիւնէն: Մ. Ֆարա առարկեց թէ այդ ընկերութիւնը չափազանց դրամ պիտի պահանջէ: Յանձնաժողովը այս ինքրոյն քննութիւնն ուրիշ առթի թողով որոշեց Մ. Ֆարայէ խնդրել որ առաջարկուած շէնքին պատկերն ու յատակաձեւերը ներկայացնէ:

Ամերիկեան դեսպան Մր. Էյնճըլ շաբաթ մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս: Դեսպանատան գործերը պիտի վարէ Մր. Ռիտըլ մինչեւ համար նորընտիր դեսպան Մր. Սթրաուս:

Քոլիէնհակի մէջ յատկապէս Ռուսիոյ Զարին համար շինուած Սիւսիւրի նոր եւ դերեզմանի զօսանաւն անցեալ շաբթու հոս ժամանեց եւ կիրակի գնաց Սէփաթփոյ: Ունի 370 ոտք երկայնք, 5,247 տակառայափ տարողութիւն եւ 11,323 ձիւ ոյժ: Կարող է ժամը 22 մղոն երթալ եւ պերճօրէն կահաւորուած է: Ունի ոչ նուազ քան 1,000 ելեկտրական ճրագ:

Թուզի հունձքին նկատմամբ շատ տխուր լուրեր կու գան Իզմիրէ: Կը հաշուուի թէ հունձքին ամբողջ քանակութիւնը պիտի ըլլայ նուազ քան 30,000 բոս: Ըստ ոմանց, պիտի չանցնի 25,000 բոսը: Կարգ մը վաճառականներ, որ խաներ վարձած էին որպէս զի հոն թուզ ծրարելու գործողութիւնը կատարել տային, հունձքին սակաւութիւնն իմանալով եղծած են իրենց պայմանագրութիւնը եւ այս տարւոյ համար թողած են առեւտրոյ այդ գործը:

Պաղչէքէոյի եւ Պելլիւրատի ջրամբարները եւ անոնց ջրովիները խնամով պիտի քննուին, որպէս զի նորոգութիւն աշխատանքներուն տեղալէն եւ ուստի այդ ջրամբարներուն լեցուելէն առաջ:

Նոր կանոնադրութիւն մը հրատարակուեցաւ որով կը ցուցուի առեւտրական գործողութիւններու մէջ երաշխաւորագրերու օրինական հանգամանք ընծայելու մեթոտը: Այդ թղթերը կընան վաւերագրութիւն վարչական խորհուրդներէ եւ Առեւտրական սենեակէն: Բայց դատարաններու ընդունելի ըլլալու համար նոսրաբէ օրինական հանգամանք ստացած ըլլալու են: Ընկերութիւններու անդամներուն իրենց պարտքերը վճարելու կարողութեան վերաբերեալ անպարտքները Առեւտրական սենեակէն արուելու չեն, այլ ընկերութեան պետէն:

Անցեալ շաբթու հրդեհ ծագեցաւ Սէլանիկի մէջ: Կրակն ելաւ Ալաթիքի եղբարց խոշոր աղօրիքէն: Պատճառն էր մեքենաներուն մէկ մասին տաքնալէն մօտակայ փայտեայ գործուածի մը այրիլը: Աղօրիքը մոխիր դարձաւ իր մթերանոցներուն հետ, ուր կար մեծ քանակութեամբ ցորեն եւ ալիւր: Ամբողջ կորուստը կը հաշուուի 100,000 Անգլ. ոսկի:

Պարս Լրագիրը կը նկարագրէ ժամանուած ի Պարս Կայս. քորվէթ Միւշթէ Բէսարի նա-

ւագներուն, որոնք փոթորկի լոտուեցան Պարսից Ծոցին վրայ պտոյտ ընելու պահուն եւ ազատուեցան Պահրէյնի ձկնորսանաւերով:

Պրուսայի կուսակալի փոխանորդ իսպիլ պէյ, որ պտոյտի ելած է նահանգին հիւսիսային մասին մէջ, Պալքէսիի բանտերը առողջապահական խեղճ վիճակի մէջ դաւաւ անոնց բարեւքման միջոցներ ձեռք առաւ: Պանարմայի Թաղապետական պաշտօնեաները փողոցներու վիճակին այնքան անհոգ դատաւ որ նտիպուեցաւ անոնցմէ մէկ քանին պաշտօնանկ ընել:

Պէպէքի Գերմանական դպրոցը ծանոյց թէ մտադիր է գիշերօթիկ աշակերտութիւնը ընդունիլ ամէն ազգէ: Այդպիսիներու ամսաթուղկը պիտի ըլլայ 2 Օոմ. ոսկի:

Կայս. հրաման մը կ'արտօնէ Կայս. բժշկական վարժարանէն բաւական թուով բժիշկ ղրկել Պէյրութ, որպէս զի ներկայ գտնուին տեղւոյն բժշկական դպրոցին քննութիւններուն եւ իմանան շրջանաւարտներուն կարողութիւնը բժշկական արուեստն ի գործ դնելու մասին:

Եաֆայի առջեւ քարէ նոր նաւամատոց մը կը շինուի: Երկայնքը պիտի ըլլայ եօթանասունուհինգ մետր, լայնքը՝ վեց: Գերման ճարտարագէտ մը պատրաստած է յատակաձեւը եւ կը հսկէ շինութեան:

Մայրաքաղաքիս բաւական քանակութեամբ փայտ եւ անուխ հայթայթելու խընդիրը ձեռնհաս իշխանութեան ուշադրութիւնը գրաւած է: Ըստ Իֆրաֆի, Սէլանիկի դրամատունը Հանքերու եւ անտառներու վարչութեան հետ տաճարամայ պայմանագրութիւն մը կնքած է տարուէ տարի մեծաքանակ փայտ եւ անուխ կտրելու, պատրաստելու եւ ծախելու համար, եւ այդ պայմանագրութիւնը նախարարաց խորհրդին մատուցուած է վաւերացման համար:

Կրեաէի Յոյն կաթիլպոսը ուղեւորութիւն մը պիտի ընէ կղզւոյն մէջ եւ պիտի յորդորէ ժողովուրդը Իսլամներու հետ հաշտ ապրիլ:

Արեւել օրաթերթը շաբաթ օր վերստին սկսաւ հրատարակուիլ ընդարձակուած Մաֆա օրագրի ծաւալով եւ ուղղութեամբ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգղիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ Սըր Ուիլիամ Հարքորթ եւ Սըր Զարլս Տիլք անցեալ չորեքշաբթի աստուիկ քննադատեցին Անգղիոյ արդի նախարարութեան արտաքին աշխարհավարութիւնը, մանաւանդ Զինու նկատմամբ: Քննադատութեան ամփոփումը սա է թէ արդի նախարարութիւնը չունի արտաքին դրական աշխարհավարութիւն մը, եւ ջանագիր է Զինու մէջ Ռուսիոյ վրայ առաւելութիւններ ձեռք բերել Զինու Ռուսական դեսպանին հակառակելով եւ Զինու յորդոր կարգալով ընդդիմանալ Ռուսական առաջարկներուն եւ ոմանքութիւններուն: Նկատմամբ Նիւ Զուանկի երկաթուղւոյ չինութեան, որ ծրարուած էր Անգղիացի դրամատէրներու կողմէ, Սիւսիւրի անցեալները կ'ըսէր թէ այդ ձեռնարկին լքումը մահացու հարուած մը պիտի ըլլայ Անգղիոյ առեւտրական շահերուն ի կեդրոնական Ասիա, եւ թէ Անգղիա պիտի չվարանի զինու ուղղութեամբ պաշտպանել Անգղիացի հպատակներուն ծանցուած իրաւունքները եւ Զինու զարգացման համար անոնց ձեռնարկները: Այս իմաստով խօսեցաւ, կը կարծուի, նաեւ

Փեթիքի Անգղ. դեսպանը, որ անցեալ շաբաթուրդին Վասիլապոլսէ Զինու կառավարութիւնը թէ Անգղիա պիտի պաշտպանէ զՁին, եթէ օտար սեւէ տէրութիւն անոր վրայ յարձակի երկաթուղւոյ շինութեան եւ այլ ուրիշ արտօնութիւններու պատճառաւ որ չնորոգին Անգղիացի հպատակներու։ Այս աշխարհավարութեան հանգէպ՝ խորհրդարանի ընդդիմադիր կուսակցութեան երեւելիներուն դիրքը, որչափ կը հասկցուի իրենց ատենախօսութիւններէն, սա է թէ չքուցու է այդ ընթացքը եւ թէ Անգղիա ուղղակի Ռուսիոյ հետ բանակցելու եւ համաձայնութեան մը գալու է՝ Զինու մէջ երկու պետութիւններուն փոխադարձ յարաբերութիւններուն նկատմամբ։ Սր. Պալ-ֆուր պատասխանեց յախարարութեան կողմէ եւ պաշտպանեց որդեգրուած քաղաքականութիւնը։ Սակայն յայտնի է թէ Անգղիոյ նշանաւոր անձինք, նոյն իսկ Լորտ Սալզբորիի նախարարութեան պաշտպաններէն շատեր, վստահ չեն այդ քաղաքականութեան հաստատութեան եւ հեռատեսութեան մասին, եւ կը փափաքին ի նպաստ անոր ընկնալ Սր. Պալֆուրի լաւատեսական խօսքերէն աւելի զբաւական ապացոյցներ։ — Արտաքին գործերու նախարարի խորհրդական Սր. Բրըքլըն Հնդկաստանի փոխարքայ անուանուեցաւ փոխան Լորտ Էլճինի, որու պաշտօնավարութեան չըջանը լրացած է։ — Անգղիոյ Խորհրդարանը իր նստաշրջանը փակեց։ Այդ առթիւ Թագուհին ըստ սովորութեան ծանոց իր դահաճառով թէ Անգղիա բարեւոյց յարաբերութիւններ ունի օտար բոլոր տէրութիւններուն հետ եւ յոյս յայտնեց թէ Ուէյ Զայ Ուէյի, նաեւ Հոնկոնկի մօտ նեղ դեմքի մը, Անգղիական զբաւման համար Զինու հետ կնքուած դաշնագրերը պիտի նպաստեն Զինական կայսրութեան անկախութեան երաշխաւորման։ — Հոռոմայ Պապը հիւանդացած է, բայց ըստ իր բժշկին տեղեկագրին՝ թեթեւ կերպով, եւ անձկութեան տեղի չկայ։ — Ուրբաթ ձկնովայի մօտ (Իտալիա) կառավարութեան ընդհարումէ մը 9 ճամբորդ մեռաւ եւ 44 վիրաւորուեցաւ։ — Սերպիոյ Թագաւորը Քարլոսապատ (Աւստրիա) գնաց քանի մը շաբաթ մնալու համար։ — Պերճիոյ Թագաւորը Հաւրի մէջ այցելութիւն տուաւ Յրամայի նախագահ Ֆելիքս Ֆոռի եւ անոր հետ նախաճաշեց։ — Իտալիա Քոլումպիայի նոր պայմանագրով մը շնորհեց Մ. Զերուսթի վճարելի տուգանքին հատուցման համար։ — Ֆեռէ կը հեռագրուի թէ Մարոքի Էմիր Ապու իւլ Ալիդ մեռած է։ Քսան տարեկան չկար երբ իր հօրն յաջորդեց 1894ին։ — Կիրակի իրիկուն Յրամայի արեւմտեան մասին մէջ Քաէնի մօտ կառավարութեան ընդհարումէ մը եօթն անձ մեռան եւ 40 վիրաւորուեցան։ — Հարաւային Ամերիկայի մէջ Զիլի եւ Արճէնթինի սահմանադրի վէճն ամէն օր աւելի սալառնական երեւոյթ կը ստանայ, Իտալիոյ կառավարութիւնը այդ երկու երկիրներուն մէջ գտնուող իր հպատակներուն հրահանգ զրկեց խիստ չէզոքութիւն պահել եթէ պատերազմ ծագի։ Իբր մէկ միլիոն Իտալացի կը գտնուի Արճէնթինի մէջ եւ իբր 11,000՝ Զիլիի մէջ։ — Կանխահա կը թուի զրոյցը թէ Աւստրիա-Հունգարիոյ համաձայնութեան պայմանագրութիւնը նորոգուած է առեւտրական դաշնագրի մը ձեւով, Յրանց Եոզեֆ կայսեր հսկողութեան ներքեւ զիւ բանակցութիւններ կը կատարուին Հունգարիոյ վարչապետ Պառոն

Պանֆիլի. եւ Աւստրիոյ վարչապետ Թոն Կոմսին միջեւ՝ նորոգելու համար արդի պայմանագրութիւնը, զոր Հունգարիոյ նախարարութիւնը պիտի յարգէ մինչեւ տարւոյս վերջը, բայց ոչ աւելի՝ եթէ Աւստրիոյ խորհրդարանը այդ ժամանակէն առաջ չհամոզուի քուէարկել անոր նորոգումը։ — Գերմանիոյ Կայսրը Վիլհելմին մէջ ձիւն վար ինկաւ եւ թեթեւ կերպով վնասուեցաւ։ — Թայլ, Զինական խնդրին վրայ խօսելով, հետագայ դիտողութիւնը կ'ընէ։ «Այս կացութիւնն անհանգուրձելի եղաւ եւ ժամանակն հասած է անոր վերջ տալու։ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ Անգղ. իրաւունքները պաշտպանելու համար մեր նախարարութիւնը վերջնական ծրագիր մը կազմելու է եւ զայն տառական կերպով գործադրելու է։ Եթէ նախարարութիւնը չկրնար ընել զայն, թող հրաժարի»։ — Կ'ըսուի թէ Չարը եւ Վիլհելմ կայսրը պիտի տեսակցին ի մօտոյ։ — Ամերիկեան Արտաքին գործոց նախարար Մր. Տէյ պիտի հրաժարի իր պաշտօնէն։ Լոնտոնի Ամերիկեան դեսպան Մր. Հէյ անոր յաջորդ անուանուած է։ — Առհասարակ կը կարծուի թէ Յրանց Եոզեֆ կայսրը պիտի հաւանի՝ շատ չանցած՝ այց մը ընդունիլ Պուլկարիոյ Ֆերոնիստն իշխանէն։

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ՍՊԱՆԻԱ

Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը չհաւնեցաւ այն պաշտօնագրին, զոր Սպանիա զրկեց ի պատասխանի հաշտութեան նախաձեռնող պայմաններու յայտագրին։ Պաշտօնագիրն ամբողջովին շատաբանական եւ վիճաբանական ոճով խմբագրուած է։ Սակայն Յրամայական դեսպան Մ. Քանպոնի թելադրութեամբ թէ կրնայ նախաձեռնող պայմաններու նախագիծ մը պատրաստուիլ, զոր, եթէ ընդունելի ձեւով ըլլայ, ինք պիտի ստորագրէ, ի բաց թողուեցաւ Սպանիական պաշտօնագիրը, խմբագրուեցաւ Ամերիկեան պայմաններն ընդունող նախագիծ մը, եւ ընդունուեցաւ Մ. Քանպոնի Սպանիական կառավարութեան հաւանութեան եւ թարկուելու պայմանաւ, Հինգաթի Սպանիա իր հաւանութիւնը տուաւ եւ արտօնեց զՄ. Քանպոն իբրեւ Սպանիոյ ներկայացուցիչ ստորագրել զայն։ Հաշտութեան պայմաններու այդ նախագիծն ուրբաթ (Օգոստ. 12) ստորագրուեցաւ Նախագահին պալատին մէջ ի Ուաշինկթըն, եւ անմիջապէս Ամերիկեան բոլոր հրամանատարներուն հրահանգ զրկուեցաւ հեռագրով որպէս զի դադարեցնել թշնամական գործողութիւնները։ Հաշտութեան նախաձեռնող պայմանագիրը կը պարունակէ զինադուլի հետեւեալ պայմանները։

1. Սպանիա կը հրաժարի Քուպայի վրայ վերահսկողական իրաւունքներէն։
2. Սպանիա Միացեալ Նահանգներուն կը թողու Փորթո Րիքօ եւ իր բոլոր միւս կղզիներն Անթիլեանց մէջ, նաեւ Լանտրոնեանց մէջ կղզի մը զոր Ամերիկա պիտի որոշէ յետոյ։
3. Միացեալ Նահանգները պիտի գրաւեն Մանիլայի քաղաքը, նաեւ հանգիստը եւ ծոցը մինչեւ որ վերջնապէս կնքուի հաշտութիւնը եւ կարգադրուի Փիլիպինանց խնդիրը։
4. Քուպա, Փորթո Րիքօ եւ Անթիլեանց միւս կղզիները անմիջապէս պիտի պարպուին Սպանիական զօրքերէն։
5. Հաշտութեան դաշնագրին համար բանակցող պատուիրակները փարիզի մէջ պիտի գումարին մինչեւ Հոկտ. 1.
6. Քուպա եւ Փորթո Րիքօ կղզիները պարպուելու գործին հսկող պատուիրակները

Հաւանայի եւ Սան Ճուանի մէջ պիտի գումարին նախաձեռնող պայմանագրին ստորագրուելէն մինչեւ 30 օր ետքը։

Երբ նախաձեռնող պայմանագիրն ստորագրուեցաւ, Ամերիկեան Ծովակալներն հրահանգ ընդունեցան դադարեցնել Քուպայի, Փորթո Րիքօի եւ Մանիլայի պաշարումը։

Ինչ մը անստոյգ է թէ արդեօք Սպանիական կառավարութիւնն հաշտութեան դաշնագրին պատրաստուելէն առաջ ի նիստ պիտի գումարէ՝ Քորթէլը, վերջնական դաշնագիրը, վաւերական ըլլալու համար, Քորթէլին միանգամայն Ամերիկեան Ծերակոյտին հաւանութեանն արժանանալու է։ Սպանիոյ մէջ ժողովուրդը անխուսափելիին համակերպած կը թուի եւ նախարարութեան դէմ խռովութիւն յարուցանելու նշան չցուցներ։ Սակայն կը կարծուի թէ Մ. Սպանիայի նախարարութիւնն ի մօտոյ պիտի հրաժարի Քուպայի մէջ Չօր. Պլանքօ հրաժարեցաւ, չուզելով հրամանատարի պաշտօն վարել կղզւոյն պարպման միջոցին։ Մանիլայի մէջ ալ Չօր. Աւիլոսթի հրաժարեցաւ եւ Հոնկոնկ գնաց։ Ամերիկեան նաւերն Մանիլայի մօտ ռմբակոծութեամբ մը զբաղած էին երբ զինագուլն սկսաւ, Փորթո Րիքօի մէջ ալ զօրքերը գէպի Սան Ճուան կը դիմէին ամէն կողմերէ։ Հիմա ձեռնարկուած է Ամերիկեան զօրք պարզել Փորթո Րիքօի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ — Միացեալ Նահանգներուն եւ Քուպայի ապստամբապետներուն փոխադարձ յարաբերութիւններու խնդրն ի մօտոյ կառուցուցութիւն պիտի ստանայ։ Մինչեւ ցարդ Քուպացիներու թոյլ չէր տրուեր նուաճուած քաղաքներու վրայ իշխանութիւն բանեցնել, վասն զի կ'ուզէին պատժել Սպանիացի բնակիչները եւ անոնք որ Սպանիոյ զօրաց օգնեցին պատերազմի պահուն։ Միւս կողմէ Ամերիկացիք յայտարարած են թէ Սպանիացի եւ Քուպացի բնակիչները միանգամայն պիտի պաշտպանուին աւազակութենէ եւ բռնութենէ։ Այս քաղաքականութեան համամիտ չըլլալուն համար Չօր. Կարչիա ստիպուեցաւ հրաժարիլ Չօր. Շաֆթըրի գործակցելէ։ Քուպացի Չօր. Կոմէլի եւ Չօր. Կարչիայի միջեւ խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ, եւ ներկայ գտնուեցան Քուպացի ապստամբներու կառավարութեան կողմէ կարգ մը անձինք, նաեւ պատուիրակ մը Հաւանայի ինքնօրէն կառավարութիւնէն։ Եւ որոշուեցաւ հաւանութիւն տալ Չօր. Կարչիայի վերոյիշեալ ընթացքին, այն է՝ Չօր. Շաֆթըրի հետ գործակցելէ հրաժարման։ Սակայն կ'ըսուի թէ Քուպացիները որոշած են ընդունիլ Սպանիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ կնքուած զինադուլը։ — Ամերիկեան զօրքերը երկուշաբթի գրաւեցին Մանիլա քաղաքը զինադուլի պայմաններուն համաձայն։ — Նախագահ Մաքինի Անթիլեան կղզիները պարպելու պայմաններուն համար բանագնացներ որոշեց։ Ատոնց մէջ կայ Քուպայի համար Ծովակալ Սէմիւըն, Փորթո Րիքօի համար հրամատար Շէյ, Մր. Տէյ եւ Ծերակոյտական Տէյլիս դաշնագրին կնքման համար պատուիրակ կարգուած են։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ			
Գանձութեւ		25 49	
Բաժնէի երկաթուղի		412 50	
ԴՐԱՄԱ, ՕՍԻ.	1000		
Մէքսիկէ	108	Նաւալէն	87 9
Մէքսիկէ	97 10	Գրեմի	54 6
Մանր արծաթ	103 10	Անգլ. սպի	409 38
Ռուսիոյ բոլ	90 10	Մանիթ թղթ.	8 59

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅՈՐ ՊՅՅԱՆԻ
Ֆինանսընթար Եոզեֆ, Ամերիկացի Խան